

Dr Hatidža Čar-Drnda

NEKI LEGATI OSMAN-ŠEHDIJINE BIBLIOTEKE

Viševjekovno trajanje turske vlasti na našem prostoru ostavilo je trage u svim oblicima življenja. Oni su i danas prisutni i prepoznatljivi u govoru, ishrani, odjeći i raznovrsnim oblicima umjetničkog izražavanja: slikarstvu, arhitekturi, muzici. Brojni su materijalni spomenici stvaralaštva ljudi iz tog perioda koji su svojom aktivnošću trajno obilježili prisutnost islamske civilizacije na našem prostoru.

Pri tome je institucija vakufa odigrala primarnu ulogu. Ona je podsticala potrebu za individualnim odricanjem u korist zajednice. Odgovornost pojedinca prema zajednici podizana na stepen etičkog čina, poprimila je pravilo društvenog ponašanja. Vakufskom djelatnošću pojedinci su zajednici ostavljali u trajno nasljeđe mnogobrojne i na našem prostoru po prvi put prisutne humanitarne, prosvjetne, socijalne i druge utilitarne ustanove. Neprocjenjiva je njihova uloga u izgrađivanju raznovrsnih humanih oblika i odnosa življenja.¹

Škole i biblioteke na našem prostoru pojavile su se dolaskom Turaka, a podizane su vakufskom djelatnošću. Njihovom pojavom pismenost i obrazovanje (ali na orijentalnim jezicima) stiču institucionalne oblike. Prema pravilima islamske arhitekture, a i s obzirom na potrebe škole, svaka takva ustanova imala je i priručnu biblioteku. Pored njih postojale su i javne biblioteke kojima su se mogli koristiti svi zainteresirani pojedinci, u skladu sa pravilima i odredbama kitora².

Znatan broj kulturnih i drugih javnih radnika posjedovao je privatne kolekcije knjiga, nabavljene u kulturnim centrima Carstva, ili prepisivanjem. Knjige su prepisivali kaligrafi, majstori sa izraženim smislom i darom za tu vrstu djelatnosti. Kaligrafsku vrijednost rukopisa upotpunjavao je povez koji su radili majstori mudželliti. Neki rukopisi bogatstvom i prefinjenosti dekorativnih elemenata³ obiljem i skladnošću boja i linija, kaligrafijom i

1. H. Kaleši, *Najstariji vakufski dokumenti u Jugoslaviji na arapskom jeziku*, Priština, 1972; Vakufname iz Bosne i Hercegovine, (XVI-XVII vijek), Sarajevo, 1985.

2. Navedena djela; Gazi Husrev-begova biblioteka (GHB), sidžil br. 66, s. 207.

3. M. Mujezinović, Biblioteka Mehmed Razi Velihodžića šejha i muderisa Husrev-begova hanikaha u Sarajevu, Anal., knj. V-VI, s. 65-82., H. Hasandedić, Muslimanske biblioteke u Mostaru, Anal., knj. I, Sarajevo, 1972, s. 107-112., Z. Fajić, Biblioteka šejha Abdurahmana Sirije sa Oglavka, Anal., knj. XI-XII, Sarajevo, 1985, 55-69., Z. Fajić, Biblioteka Abdulaha ef. Kantamirije, Anal., knj. XIII-XIV, Sarajevo, 1987, s. 15-37.

ukupnom umjetničkom izražajnošću čine dio blaga svjetske umjetničke baštine.

Dio ovog blaga sačuvale su privatne i javne biblioteke.⁴ Kod nas je najstarija i rukopisnim fondom najbogatija Gazi Husrev-begova biblioteka, podignuta 1537. godine. Slijedom godina turske vladavine podizane su i druge biblioteke (Abdu'la-Kantamirijina, Osman-Šehdijina, Karađozbegova, Elči Ibrahim-pašina i druge)⁵. Biblioteka Bjelopoljaka Osmana Šehdije, čiji će dio u ovom radu biti predstavljen, podignuta je 1757. godine u dvorištu Careve džamije, na mjestu gdje se danas nalazi Gazi Husrev-begova biblioteka⁶. Biblioteku je dao podići u spomen rano umrlom sinu, književniku Hatemu sa fondom od 180 rukopisnih djela iz raznih islamskih disciplina. Kako je i sam darodavalac bio pisac i pjesnik, znao je odabrati vrijedna djela i ostaviti generacijama bogatu knjižnu kolekciju.⁷ Kasnije je ova biblioteka popunjavana legatima drugih pojedinaca. Podaci o nekim darodavcima ove biblioteke i o njihovim kolekcijama sačuvani su u sarajevskim sudsikim protokolima (sidžili). U ovom radu biće predstavljene tri knjižne kolekcije darovane Osman-Šehdijinoj biblioteci.

Salih Izet Hromić (Hromo-zade), sin Ismailov uvakufio je 1828. godine za Osman-Šehdijinu biblioteku jedan Kur'an u kožnom povezu i 164 knjige, također u kožnom povezu⁸. Po odredbi legatora upravnici vakufa su njegovi sinovi Mehmed Said i Alija Šaćir, a nadzornik bibliotekar Bibliotike. U skladu sa odredbom darodavaoca bibliotekar nije dopuštao iznošenje knjiga izvan biblioteke. Zbirka sadrži djela iz različitih disciplina⁹. Prema shvatanjima nekih istaknutih islamskih učenjaka čovjek željan znanja morao je proučavati sve nauke, a koje su, u stvari, samo dijelovi jed-

4. F. Spaho, Gazi Husrev-begova knjižnica, Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice, Sarajvo, 1932, M. Traljić, Iz prošlosti Gazi Husrev-begove biblioteke, Analzi Gazi Husrev-begove biblioteke, knj. I, Sarajevo, 1972, s. 150., L. Hadžiosmanović, Biblioteke u Bosni i Hercegovini 1878-1918, Sarajevo, 1980, s. 64-69.

5. L. Hadžiosmanović, navedeno djelo, F. Nametak, Važniji legati u rukopisnom fondu Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu, Anal, knj. XIII-XIV, Sarajevo, 1987, s. 7-17.6. Navedena djela.

7. H. Šabanović, Književnost Muslimana Bosne i Hercegovine na orijentalnim jezicima, Sarajevo, 1973, 487-489.

8. GHB, sidžil br. 66, s. 207.

9. Na njegovim knjigama nalaze se bilješke iz kojih se saznaje na koji je način došao u posjed knjige: kupovinom, ili nasleđem. Na marginama knjiga mogu se naći bilješke o službenoj aktivnosti kadije Salih-a. Službenu dužnost obavljao je u Sarajevu, Zenici, Duvnu i Kroji u Albaniji (K. Dobrača, Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa, knj. II, Sarajevo, 1979, s. 165.)

Na svim njegovim knjigama nalaze se dva pečata različite veličine. Manji pečat sadrži ime kritotora, a drugi veći sadrži i datum uvakufljenja. Original ovog drugog pečata čuva se u Gazi Husrevbegovom fakufu.

ne cjeline, spremne da pomogne shvatanju Božanske istine. Najbrojnija djela u ovoj zbirci odnose se na jurisprudenciju, što je i razumljivo kada se ima u vidu da je cjelokupan život u Osmanskom Carstvu počivao na šeri'atskim pravnim propisima i odredbama. Zbirka sadrži desetak djela pravnih decizija istaknutih islamskih pravnih autoriteta a sadrži i jedno dje-lo poznatog mostarskog muftije, Ahmed-efendije iz 18. stoljeća. Brojna su i literarna djela - poema o Muhammedu, a.s. tri divana (Bakija, Fehima, Kasima Farisa), zatim djela iz arapske gramatike, stilistike i metrike, udž benici arapskog i perzijskog jezika. U zbirci se nalaze djela iz teologije i eg-zaktnih nauka: matematike, medicine (pet rukopisa), logike i astronomije. Zastupljena su i neka historijska djela (istorija Kandije) i djela iz islamske filozofije.

Kada je zgrada Osman-Šehdijine biblioteke porušena 1910. godine njen knjižni fond priključen je Gazi Husrev-begovoј biblioteci, 1914. gdje se i danas nalazi. Dio je kataloški obrađen¹⁰.

ترجمة "محمدية"	توفسيرلي كلام قديم هديه سي
ينابيع من الفقه	قصاصينخان جلد اول وثاني
شرح مقدمه	تأريخ حسن بك
مجموعة ابيات	تفسير سورة تبأ
الهيات مشابخ	تأريخ قنديه
شرح كمياني سعادت	لغة وانقولي (جلد اول وثاني)
لوازم القضاة من الفقه	افتتاح الجنة
مشتمل الاحكام	مناقب يوسف وذليخا
دلائل الخيرات	جامع الفتاوي من الفقه
ملتقى الابحر	شرح الاسماء الحسنى
شرح حاجي بابا علي المصباح	خلاصة الفتاوي
محرم افندى شرح جامي	جلد ثالث ورابع من صحيح بخاري
متوسط شرح كافية	مشكوكة الانوار شرح مصابيح
تبين المرام	بخاري شريف
مختصر معاني	كبير فتاوى علي افندى منقول
درر يشرح غرر (او غزر)	بهجة الفتاوي
مجموعة	شرح عوامل
رسالة قصيدة بُرْدَه مع قصائد	نتف من الفقه
ترجمة كافية	جامع الرموز من الفقه
شرح فقه اكبر	قصائد شريفه في مدح خيريہ البریه
جلد رابع وثالث من شرح بخاري كرماني	المختار

10. K. Dobrača, Katalog..., I svezak, Sarajvo, 1963, II svezak, Sarajevo, 1979. Drugi katalog koji su uradili F. Nametak i Z. Fajić nalazi se u pripremi za štampu.

تصورات	شريعة الاسلام
احكام عقائد	مجموعة تاریخات
تاریخ شاه نامه	فتاوی احمدیہ
تنبیه الغافلین	معین الحکام
وافیه شرح کافیہ	صلک موسیٰ زادہ
موعظہ	حاشیہ اشباه النظائر
شمسمیہ فی المنطق	تاریخ شیر و شاه (جلد اول)
دیوان باقی	حاشیہ عزمی علی الدرر
فتاویٰ علی افندی	نموذج من الطب
منیۃ المصلی	بدیٰ ؟ اصفحانی
غرایم نامہ حضرت سلیمان	مقارن الازھار شرح مشارق الانوار
زبدۃ الكلام	ضوء من النحو مع شرح ابیات
رسالة معرفة ایام السُّبُوُع	ادب الوصایا
حاشیۃ شہاب	شرح بدء الامالی و شروح سائرہ
دفعۃ موعظ	مجموعہ
حاشیۃ قطب الدین لسلطان شاہ	اشارہ فی علم العبارہ
جزء ثانی من انوار التزلیل	شرح الفیہ لابن مالک
تفسیر شریف لعبد الله ابی الخیر	رسالہ خواص اسماء حسنی
موعظہ رجب افندی	جزء سادس من بخاریٰ شریف
نتیجہ فتاویٰ	شرح شافعیہ
قانون نامہ	طبدن رسالہ
رسالة محمد شروانی من الطب	بدور السافرہ من امور الآخرة
تألیف العباس تقی الدین احمد فی	مطول من المعانی
تمییز اولیای رحمن	نفیسهٗ اخرویہ
صرف جملہ سی	مسائل المختلف بین المفتیین
دیوان فہیم	مُغَرَّب عَلَى الْعَوَالِم
تاریخ فیروز شاہ جلد ثانی	دفعۃ مجموعۃ
ترکی تفسیر شریف ناقص	تعارض بینات
نخبۃ الفکر	دفعۃ شرح اسماء الحسنی
تاریخ اسکندر	تلخیص
لغت دانستن	رسالة قضاء وقدر لادریس البدلیسی
ضوء شرح مصباح	لغت فارسی و عربی
شرح عروض	هدایہ (جلد اول وثانی)
قدوری	تاریخ خلفا
شرح طاش کوپری من الأداب	شرح فرانائض
شرح مرام	ملا جامی
درة الاسرار لفخر الامصار	مواضیع
رسالة حضر علیہ السلام	

جعفر صادق	حمزه نامه
شرح عقائد	شرح فرائض سجا وندی و متن فرائض
شرح امثاله	طالع مولود
شاهريه	مجموعة من علم الحساب
شرح اسماء الحسني و حليهٌ خاقاني	جراج نامه
رسالهٌ برگوي	ديوان قاسم فارسي
مضبوط شرح مقصود	فتاولي محمد رضا
جلد اول من تفسير كبير	دفعه ديوان المسمى
نور ایضاح	حاشية مصباح بالافتتاح
شرح معدل الصلة	دفعه نلخیص
دفعه حليهٌ خاقاني	خيريه نابي
جامع الصغير من الحديث	منن مصباح
تعبير نامه شاهدين	ساعته نامه
كميایي سعادت	انعام شريف
منقول بهجه الفتارى	دفعه شرح بدء الامالي
كتاب المهمات	تلخیص من الفقه
قصیدهٌ برد ه	شرح تعليم المعلم
	دفعه سراجيه مع شرح منظومه فرائض

II

Hafiz Osman-efendija, sin Mehmedov uvákufo je 1831. godine za Osman-Šehdijinu biblioteku 103 knjige u kožnom povezu¹¹. Ova zbirka sadrži glose, komentare, izvode i komplikacije na djela istaknutih islamskih naučnika iz oblasti logike, prava, matematike, teološke nauke, morala, arapskog i perzijskog jezika, zatim djela iz književnosti. Nakon rušenja zgrade Osman-šeđdijine biblioteka i ova je zbirka postala sastavni dio bibliotečkog blaga Gazi Husrev-begove biblioteke. Dio ove zbirke kataloški je obrađen. (Vidjeti bilješku br. 10.)

شرح هندي على الكافيه	حاشيه شرح مطالع مع حاشيه شرح هدايه
ناقص سير ويسي	حاشيه شمسيه
حاشيه حيالي على الجلال بزر جاني مع	حاشيه فناريه
اثبات الوحدة	كلبستان
حاشيه امير حسن من ادب مع حاشيه	شرح لباب
تهذيب منطق مع حواش	حديث اربعين مع طریقت محمدیه
حاشيه مطالع لسید شریف	شرح قواعد الاعراب
سیلکوتی حاشيه على المطول	قدوري
كشف الاسرار	

11. GHB, sidžil br. 69, s. 82.

ناقص شرح كافيه	ابو المنتهى
صدر الشريعة	شرح هدايه من الحكمة
قطب وجلال وسمرقندي في الاداب	ضوء شرح مصباح
جلائل القلوب	لغت وستور الانمهة
سرورى شرح كلستان	شرح عقیده في علم التوحيد
من ايساغوجي	شرح نخبة الفكر
عوامل حرير	حاشيه شمسيه من المنطق
شرح قواعد الاعراب مع مغرب	حاشية شرح عقاید لخيالي
شرح سبحا وندى على السراجيه	قاضي مير
لغت فارسي	مصباح
ولديه	رساله مهبه الشريعيه مع قواعد قرآن
شرح تحرير عقائد لعلي قوشجي	شرح شمسيه من المنطق
سؤال وجوابه متعلق حكايات مع رساله ^١	شرح آندلوسي في العروض
عقائد	شرح قصيده لحضرت بنى عليه السلام
صرف جمله سبي	حاشيه پرکندي قسم ثانی من الحكمه
مغرب اظهار وعوامل	دفعه كلستان
لغت مغرب	حواجه زاده حاشيه قضي مير
شرح قصيده بردہ مع رسائل من	بوستان لشيخ سعدی
الضروب والامثال العربيه والعمجيه	اياساغوجي حاشيه سبي
مغرب	ملا جامي
محترض مغرب كافيه	وافيه شرح كافيه
شرح عزي مع حاشيه	اسكي عوامل شرحي
شاهريه	شرح شمسيتين
مطلوب شرح مقصور	ترجمه زبور شرحي
لغت حلبي	حاشيه مغني البلبل
شرح حديث اصول	شريعة الاسلام مع مجالس رومي
عرب مع الفيه عراقيه في سيرة النبوى	سراجيه فراناض
شرح ولديه جامع الكنوز	منت اظهار جلائل القلوب
شرح بدء الامالي	مقدمه ابوال شرحي
محترض جلد	جريدة فراناض
منت كافيه	برکوي
رساله استعاره مع شرح عصام الدين مع	قاري الهدایه
حاشيه زي باري	عقائد سفر مع رسائل
تعليم المتعلم مع شرح	تفسير شريف
منت تلخيص	مطمول
شرح شاهريه	ايضاح من المعاني
مع رساله مع شمسيتين	تفسير سوره يوسف عليه السلام
شافيه	شرح فراناض

بند عطار	شرح بركلی
بداء الامالي	اطاللي شرح اظهار
شرح مع سراجيه	شرح ونصوص
حاشيه محرم افندي	شرح عظائد مع شرح ايساغوجي
منية المصلى	شرح رساله "عصريه على الموضوع مع
شرح منار ابن ملك	حواشى على المروانى
متن منار	ملتقى الابحر
	حاشيه محي الدين على ايساغوجي
	مع رسالة في الاداب

III

Fazlagić hadži-Ibrahim-ag¹², sin Ismailov, stanovnik Travnika uvakufio je 1836. g.za Ajni-begov mekteb koji se nalazio uz Carevu džamiju 171 knjigu u kožnom povezu. Za upravnika vakufa odredio je učitelja te škole hadži-Halil-Efendiju, sina Salihovog¹³. Poslije njegove smrti za upravnika vakufa bivao je naimenovan učitelj spomenutog mekteba¹⁴. Knjiga se mogla iznositi iz biblioteke pod uslovom da korisnik ostavi u zalog duplu vrijednost knjige. I ova zbirka sadrži vrijedne knjige. Neke od njih korišćene su u praktičnoj nastavi. Kada je zgrada Osman-Šehdijine bibliotcke porušena zbirka je priključena Gazi-Husrev-begovoj biblioteci. Dio zbirke, također, je kataloški obrađen. (Vidjeti bilješku br. 10.)

كتاب المقصود	مولود شريف
قصيدة ام القراء في مدح خير الورى	ديكر مولود شريف
مناسك حج	دفعة مولود شريف
خطبه لر	كتاب جوهر الاسلام
عقيدة الشيباني في علم الكلام	نماذل ق
منظومه في العقائد	حاشية من الفقه
صرف جديد لفاضل البركوي	رسالة من الفقه
متن شافعيه وكافيه القنوع	ديكر رسالة من الفقه
شرح القاز ابادي لغريده	كافي في علم العروض
متن الصغرائي لستوسبي	مجموعة

12. Fazlagić hadži-Ibrahim-ag vodi porijeklo iz grada Spuža, danas u Crnoj Gori, zove se još i Spužić.

13. Hadži-Halil-efendija, sin Salihov Hercegovac umro je 8. 2. 1844., godine. Hronogram smti spjevalo mu je epigraf Esad-efendija Mačković. Kaligrafski izvedena sentica na ploči danas se nalazi na groblju Ačokadži-džamije. (M. Mujczionović, Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine, knj. I, Sarajevo, 1974, s. 194.

14. GHB, sidžil br. 75, s. 103.

Na svim knjigama ove zbirke rukom je ispisana bilješka sa imenom darodavaoca, sa naznakom imena škole Ajni-beg-zadea kojoj su knjige darovane i naznakom imena mutevelije hadži-Halil-efendije, sina Salihovog, kao i datum uvakufljenja. bilješka se nalazi na posljednjoj stranici svake knjige, poslije konačnog teksta u knjizi.

طريقة محمدية	ترجمة جزري رسالة مقامي
شرعية الاسلام	حاشية على شرح العقائد
حواجه زاده على الطريقة	حاشية على شرح البركوي القنوى (جزء درت)
شفاء شريف	اندلس من العروض
خلاصة الفوائد في العقائد	حاشية من الفقه
حقائق العقيدة السنوسية البراهين	كتاب تفرج الامرا
متن قصيدة امامي مجموع	رسالة قياس
دریکتا	رسالة قياس
مجموعة	شرح فرائد من الاستعارات والمجازات
حديث اربعين النبوى	شرح امثاله دیکر
بوستان العارفين	ترکی دیلی اوزرینه امثاله مختلفه
كتاب شروط الصلوة	رسالة عروض
كتاب الناسخ والمنسوخ	دخان حنده رساله
فقه الكبير ابو المتنى	هذا الكشف والتبيين في غرور الخلق اجمعين
شرح ونصوص	لغت فرس
مناقب	رسالة مسماة بتمييز الاوزان المشهورة
فقه اكبر شرح سينابي	الرسالة المسممة باهم الامور
شاطبى في القراء	رسالة سنوسى من العقائد
كشف الحقائق وشرح جزري	منتخبة
ملتقى الابحر	شرح نخبة
حلبي صغير	كتاب الغماز على اللماز
اوستوانى	منت تلخيص
منية المصلى	شرح مختصر على التلخيص
مجموع فرائض	علاقة وفریده منت وشرح لري
شرح جلاء القلوب	منت صدق البيان
قراباشاش تجويد	كتب تفسير قاضي بيضاري
حزب الاعظم	زيادات حقائق التفسير
جريدة في الفرائد	كتب عقائد شرح عقائد مع المتن
حمزة رسال منت (منت حمزه رساله سي)	ديکر شرح عقائد
شرح حمزه رساله	بركوي شرح قنوي مع المجموع
مجموع	بركوي شرح نبذة الحقائق
شرح معدل الصلوة	عقیده شیبانی
روضة الناصحين	بركوي شرح بکبازاري
تلخيص الضيائية من علم الفرانخ	شرح سنوسى في العقائد
مجموعه سراج المصلى جلاء القلوب	امنت شرح
لایاظ الماکلین در یتیم مرشد	بركوي شرح قاضی زاده
المتألهین لفاظل	شرح شرعاۃ الاسلام سیدی علی

صرف جمله سي	البركوي
شافيه شرح سيد عبد الله	نخر المتأهلين لبركوي
ترجمة شانيه	اختيار
مجموعة منطق قول احمد مع فتاري مع	فقه منظومه
حسمكاتي مع محي الدين مع	متن تعليم المتعلم
ايساغوجي مع مغني الطلاب	قصيدة المضري الشيخ البوصري المصري
برهان في علم الميزان	زخر المتأهلين
تصديقات	مولودشريف
محمد امين	دفعة مولود نبوبي
تصورات	همزية
متن تهذيب مع طرف الكلام	فقه كيداني متن مع شرح
شرح واضعيه	شيطان نامه
حاشيه من علم الحكمة	رسالة اراده" جزئه تركي
متن خلاصه من علم الحساب	عمر نسفي متن
كافيه	ربع تحفه رساله سي مقنطر مع جيب
الفيه لابن ملك	حق سبحانه نمازق
شرح الفيه لابن عقيل	قصيدة براء
اظهار مع العوامل	لغت قاموس
معرب لعوامل الجديد لزين زاده	وانقولي
شرح العدلي على الاظهار (أطه لي)	اخترى كبير
شرح الارشاد	لغت لهجه
نهاية البهجه	شاهدى
شرح اجروميه	تحفه وهبى
نسخه من نحو	تحفه
ملا جامع شرح كافيه	قالع برهانى
شرح تحفه على العوامل الجديد مع شرح	لغت فرشته
قوش أطه سي	صبحه صبيان
كتب فرائض متن سراجيه	تعريفات سيد
مجموعه فرائض	شرح شاهدي
جريدة من الفرائض	شرح پند عطار
متن ولدية	متن پند عطار
تقرير قوانين	كلستان
حاشيه	لغت
مجموعة شرح طاش كوبري و متن هدايه	نظير شاهدي
من الحكمه و حاشيه من النحو	شرح كلستان
شرح مسعود روبي	كتب عروض اندولس
متن منار	خزر جبه مع شرح
شرح منار لابن ملك	

شرح مختصر المثار
عقائدن رساله منظومه
شرح الأربعون الاسماء
شرح امثاله لداود القرطبي
طاش كپري شرح من الآداب
ديکر شرح امثاله
كتاب الشرح المسمى بفتح رب البرية
القصيدة الخزرجيه في علم العروض

SUMMARY

SOME LEGACIES OF THE OSMAN SHEHIDIYA LIBRARY

Well-off people have left numerous utilitarian institutions to the community as a lasting legacy. They have played an invaluable role in the creating of various humane forms and relationships.

Those are schools and libraries, where education in the spirit of Islamic scientific methods and disciplines was acquired. A large number of personalities in culture and other public personalities owned private collections of books. These collections were donated to private and public libraries, thus making them common property. Some of these books, by the abundance and refinement of decorative elements, wealth and harmony of colours, and overall artistic expressivity, form a part of the world's art heritage. Three collections of books which were donated by private persons to the public Osman Shehidiya Library in Sarajevo are presented in this paper: the collection of the Sarajevo *Kadi*, Salih Izct, contained 165 manuscripts in leather binding, and the Fazlagić Ibrahimaga collection of 171 manuscript, also leather bound.